

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3423>

ArticleHistory:

Received
10/06/2023
Accept
15/07/2023
Available online
15/07/2023

OPINIONS OF SYRIAN SECONDARY STUDENTS ON THE PROBLEMS FACED IN THE PROCESS OF LEARNING THE TURKISH LANGUAGE AND ADAPTATION TO TURKISH CULTURE

SURİYELİ ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN TÜRK DİLİNİ ÖĞRENME VE TÜRK KÜLTÜRÜNE UYUM SAĞLAMA SÜRECİNDE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ¹

Zübeyir BUZKURT²
Yusuf AVCI³

Abstract

The aim of this research is to determine the problems experienced by Syrian secondary school students in learning Turkish language and adapting to Turkish culture in Çubuk district of Ankara. In the study, case study, one of the qualitative research designs, was used. The study group of the research consists of 10 Syrian secondary school students who are included in the Accelerated Education Program (HEP), which is carried out in cooperation with the General Directorate of Lifelong Learning (LLL) and the United Nations Children's Fund (UNICEF), in order to ensure that Syrian students under temporary protection who are out of the formal education system are included in the formal education system. The data of the research conducted were collected with semi-structured interview forms. Descriptive analysis was applied in the analysis of the qualitative data obtained with the student interview form. According to the findings obtained in the study, it is seen that some Syrian secondary school students have problems in learning grammar rules during the education process; it was concluded that some Syrian secondary school students did not have difficulty in learning the grammar rule. Based on the findings, some Syrian secondary school students stated that Turkish culture and Syrian culture were similar; it was determined that some Syrian secondary school students said that Turkish culture and Syrian culture do not differ. In order to overcome the adaptation problems experienced by Syrian secondary school students in learning the Turkish language and adapting to the Turkish culture, Syrian secondary school students should be included in courses such as handicrafts, drama, Turkish cuisine, which will

¹ Bu araştırma, Zübeyir Buzkurt'un yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, Ankara-Çubuk Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü, zubeyirbuzkurt@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5051-1464

³ Prof. Dr. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD. yavci@comu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9837-8890

contribute to their adaptation to Turkish culture, and students should be included in music, theater, folk dances and artistic activities. In addition, dictation work should be done with Syrian secondary school students, it is recommended that students see their mistakes and show correct spelling.

Keywords: Syrian Secondary School Students, Turkish Language, Turkish Culture, Teaching Turkish as a Foreign Language.

Özet

Bu araştırmanın amacı, Ankara ili Çubuk ilçesinde Suriyeli ortaokul öğrencilerinin Türk dilini öğrenme ve Türk kültürüne uyum sağlamada yaşadıkları sorunları belirlemektir. Çalışmada, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (HBÖGM) ile Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) iş birliğinde yürütülen, örgün eğitim sistemi dışında kalmış geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin örgün eğitim sistemine dâhil olmalarını sağlamak amacıyla, Hızlandırılmış Eğitim Programı (HEP) kapsamında yer alan 10 Suriyeli ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Yürütülen araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanmıştır. Öğrenci görüşme formuyla elde edilen nitel verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz uygulanmıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre, bazı Suriyeli ortaokul öğrencilerin, eğitim sürecinde dil bilgisi kurallarını öğrenmede sorun yaşadıkları görülürken; bazı Suriyeli ortaokul öğrencilerin ise dil bilgisi kuralını öğrenmede zorlanmadıkları sonucuna varılmıştır. Elde edilen bulgulardan hareketle bazı Suriyeli ortaokul öğrencileri Türk kültürü ile Suriye kültürünün benzerlik gösterdiğini belirtirken; bazı Suriyeli ortaokul öğrencileri ise Türk kültürü ile Suriye kültürünün farklılık gösterdiğini söyledikleri tespit edilmiştir. Araştırma, Suriyeli ortaokul öğrencilerin Türk dilini öğrenmede ve Türk kültürüne uyum sağlamada yaşadıkları uyum problemlerini aşmak için, Suriyeli ortaokul öğrencilerin, Türk kültürüne uyumlarına katkı sağlayacak, el sanatları, drama, türk mutfağı gibi kurslara iştirakleri sağlanmalı, öğrenciler müzik, tiyatro, halk oyunları ve sanatsal etkinliklere dahil edilmelidir. Ayrıca Suriyeli ortaokul öğrencileri ile dikte çalışması yapılmalı, öğrencilerin hatalarını görmeleri sağlanmalı ve doğru yazım şekillerini gösterilmeleri önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli Ortaokul Öğrencileri, Türk Dili, Türk Kültürü, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi.

GİRİŞ

Dil hem bir kültürel aktarım aracı hem de toplumlar arasında bir anlaşma aracı olarak tanımlanabilir (Güneş, 2021: 5). Öte yandan kültür, bir milletin yaşama biçimidir. Dolayısıyla bu yaşama biçimi dili oluşturduğuna göre, bir dili öğrenmek, o dile ait kültürün yaşam tarzını da bilmek anlamına gelmektedir. Aynı şekilde sahip olunan bu yaşam tarzı dili de şekillendirmektedir. Bu şekilde dil ve kültür arasında çift yönlü bir etkileşim bulunmaktadır (Avcı ve Küçük, 2017: 49).

Bir dili başkalarına yabancı dil olarak öğretmek, çok eski zamanlardan beri kültürler arası iletişim ihtiyaçından doğmuştur. Bu iletişim bazen iyi niyetlere bazen de kötü niyetlere dayanmaktadır. Yabancı dil öğretiminin başlangıcı Sümerlere kadar uzanır. Sümerlerin, topraklarını fetheden Akadlara kendi dillerini öğrettiklerine dair tarihi kayıtlar vardır (Avcı ve Küçük, 2017: 53).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin tarihine bakacak olursak bulunan ilk eserin Divanü Lugati't-Türk olduğunu görürüz. Kaşgarlı Mahmut tarafından 1072-1074 yılları arasında yazılan eser, bir yandan Araplara Türkçe öğretmeyi, diğer yandan da Türkçeyi sevdirmeyi amaçlamaktadır (Barın, 2004: 20-21).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi için yeni bir girişimin ortaya çıkması yaklaşık 400 yıl sürmüştür. 15. yüzyılda yazılan Muhakemetül- Lugateyn, iki dilin karşılaştırılması anlamına gelmektedir. Bu çalışmada karşılaştırılan iki dil Türkçe ve Farsçadır. Bu özellik dikkate alındığında eserin yazarı olan Ali Şir Nevai tıpkı Kaşgarlı Mahmut gibi büyük bir övgüyü hak etmektedir. Bu tarihsel süreç, dil kültür bütünleşmesiyle devam eden çalışmalar bakımından önemli bir yere sahiptir. Çünkü dil, kültürün hem zaman hem de

mekânsal aktarımının ve zenginleştirilmesinin en temel sağlayıcısıdır (Mutlu ve Ayrancı, 2017: 68).

Bir ulusun dili ile kültürü arasında sıkı bir ilişki vardır. Bu yüzden çok kültürlü toplumda dil, göçmenlerin sosyal uyumu için önemli bir olgudur. Çok kültürlü toplumlarda dil, hem ana dili hem de ev sahibi dili benimsemek anlamına gelmektedir. Sosyal uyum, her iki dilin de geliştirilmesini gerektirmektedir (Ergin ve Ermağan, 2011: 1755).

Uyum, kişinin kendisi ve çevresi arasında dengeli bir birlik yaratma ve sürdürme yeteneğidir. Uyum, farklı ideallere ve kültürlere sahip örgütlerin sosyoekonomik ve kültürel farklılıklarına benzediğinde ortaya çıkar ve farklılıklar zamanla azalır (Büyükceran, 2021: 6).

Suriyeli ortaokul öğrencilerin eğitime uyum süreçlerinin iyi kurgulanması hem okullaşmayı artıracak hem de devamlılığı sağlayacaktır. Eğitimde uyumu tanımlamak gerekirse bir çocuğun veya gencin okuldaki eğitim sürecinin hem akademik hem de davranışsal olarak uyumlu devam etmesi olarak ifade edilebilir (Engelleri Aşmak: Türkiye’de Suriyeli Çocukları Okullandırmak, 2017: 67).

Bu bağlamında Suriyeli ortaokul öğrencilerin hem dengeli bir birlik hem de sosyoekonomik, dil ve kültürel bir uyum sağlamaları için Türkçeyi öğrenmeleri elzem olmuştur. “Yabancı dil öğrenmek bir dünyayı, yabancı bir kültürü de anlamak demektir. Yabancı olanı anlamaya, çözmeye çalışmak ise öğrenciye bilgi ve düşünce zenginliği kazandırarak onun dünyaya bakış ufkunu genişletir.” (Tapan; 1995: 156).

Alanyazında yapılan araştırmalar incelendiğinde yabancı uyruklu öğrencilere, Türkçenin öğretimi ile ilgili alanyazın çalışmaları her geçen gün artmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde (Barın, 2004; Avcı ve Korkmaz, 2010; Ergin ve Ermeğan, 2011; Arslan, 2012; Er, Biçer ve Bozkırlı, 2012; Avcı, 2012; Akkaya, 2013; Büyükkiz ve Çangal, 2016; Sezgin ve Yolcu, 2016; Kana, Özekinci, Kızıldağ ve Uzan, 2017; Mutlu ve Ayrancı, 2017; Avcı ve Küçük, 2017; Tanrikulu, 2017; Akkaya ve Ulum, 2018; Güngör ve Şenel, 2018; Bulut, Soysal ve Gülçiçek, 2018; Yüce, 2018; Ünal, Taşkaya ve Ersoy, 2018; Uzan ve Kana, 2018; Acar, Kana ve Kızıltan, 2019; Ayhan ve Kana, 2019; Çerçi ve Canalıcı, 2019; Kaya, 2019; Yalap ve Ünsal, 2019; Takır ve Özerem, 2019; Boylu ve Çal Işık, 2019; Başal, Kaplan, Korkmaz ve Emir, 2019; Büyükhan, 2019; Duman, 2019; Nimer, 2019; Aksoy, 2020; Demir, 2020; Ak, 2020; Akkaya, 2020; Kana ve Güzel, 2020; Özyalçın ve Kana, 2020; Sariahmetoğlu ve Kamer, 2020; Şahin, 2020; Sarier, 2020; Zeyrek, 2020; Yiğit, Şanlı ve Gökalp, 2021; Büyükceran, 2021; Geçgel ve Şenol, 2021; Kara ve Işır, 2021; Özkaya, 2021; Özkan, 2021; Shaherhwasli, Erel, Özdenler, Cengiz, 2021; Turan ve Fansa, 2021; Bozan, Akçay ve Karahan, 2021; Tunagür ve Kardeş, 2021; Elnasharty ve Sıgri, 2022; Kana ve Buzkurt, 2022; Tüm, 2022; Saklan ve Karakütük, 2022) yabancı uyruklu öğrencilerin dil problemleri, okul ortamında karşılaştıkları sorunları, ilkokulda yaşadıkları sorunları, göç etme nedenleri, psikososyal ve ekonomik boyutları, entegrasyon çalışmaları ile meslek edindirmeye yönelik konularda literatür çalışmaları mevcutken, “Suriyeli Ortaokul Öğrencilerinin Türk Dilini Öğrenme ve Türk Kültürüne Uyum Sağlama Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri” konusunda alanyazın çalışmaları bulunmamaktadır. Bu bağlamda, uygulaması yapılan “Öğrenci Görüşme Formları” yoluyla çalışmanın sonuçlarından elde edilecek bulgular, Suriyeli ortaokul öğrencilerin, Türk dilini öğrenme ve Türk kültürüne uyum sağlamada yaşadıkları problemlere dair veri sağlayarak mevcut program geliştirme çalışmalarına hizmet edecektir. Bu nedenle bu çalışmanın sonuçlarının alanyazına katkıda bulunabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda Ankara ili Çubuk ilçesinde Suriyeli ortaokul öğrencilerin Türk dilini öğrenme ve Türk kültürüne uyum sağlamada karşılaştıkları sorunları tespit etmek ve bu konuyla ilgili yapılacak araştırma sonuçlarının, mevcut programın geliştirilmesine yönelik çalışmalara hangi düzeyde katkı sağlayabileceği tespit edilmektedir.

Bu bağlamda araştırmada aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

- Suriyeli ortaokul öğrencilerin Türk dilini öğrenirken dil bilgisi kuralını öğrenmede zorluk yaşayıp yaşamadıkları ile ilgili görüşleri nelerdir?

- Suriyeli ortaokul öğrencilerin Türk kültürü ile kendi kültürleri arasındaki benzerlikler ve farklılıkları ile ilgili görüşleri nelerdir?
- Suriyeli ortaokul öğrencilerin öğretmenine kendilerini ifade edemelerinde ne yaptıkları ile ilgili görüşleri nelerdir?
- Suriyeli ortaokul öğrencilerin arkadaşlarıyla oyun oynarken oyuna çağırılmadıklarında ne yaptıkları ile ilgili görüşleri nelerdir?
- Suriyeli ortaokul öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalıp kalmadığı ile ilgili neler yaşamışlardır?
- Suriyeli ortaokul öğrencilerin Türk dilini kullanma ihtiyacını en çok nerelerde hissettikleri ile ilgili görüşleri nelerdir?
- Suriyeli ortaokul öğrencilerin Türkçeyi iletirmek isteyip istemedikleri konusu ile ilgili görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. “Durum çalışmasının nasıl ve niçin sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinlemesine incelemesine olanak veren araştırma yöntemi olduğunu söylemek mümkündür” (Yıldırım ve Şimşek, 2006; Akt. Coşkunserçe ve Becit İşçitürk, 2019: 263). “Bir diğer ifade ile belirlenen bir durumun kaynak çokluğu aracılığıyla derinlemesine tanımlanması olarak belirtilebilir” (Creswell, 2016; Akt. Tunagür ve Kardeş, 2021: 121).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (HBÖGM) ile Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) iş birliğinde yürütülen, örgün eğitim sistemi dışında kalmış geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin örgün eğitim sistemine dâhil olmalarını sağlamak amacıyla, Hızlandırılmış Eğitim Programı (HEP) öğrencileri oluşturmaktadır. Okullaştırılan ve aktif bir şekilde okuluna devam eden Suriyeli 10 tane öğrenci ile röportaj yapılarak yarı yapılandırılmış görüşme formuyla detaylı bir şekilde kişilerin görüşleri alınmıştır. Araştırmada “Suriyeli Ortaokul Öğrencilerinin Türk Dilini Öğrenme ve Türk Kültürüne Uyum Sağlama Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri” başlığı altında toplamda 7 tane alt amaç doğrultusunda problemlere çözüm bulmaya çalışılmıştır.

Tablo 1

Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Katılımcılar	Cinsiyeti	Yaşı	Eğitim Durumu	Ülkesi	Gittiği Kurs
K1	Kız	18	Ortaokul	Suriye	HEM
K2	Erkek	13	Ortaokul	Suriye	HEM-MEB
K3	Kız	22	Ortaokul	Suriye	HEM-TÖMER
K4	Erkek	13	Ortaokul	Suriye	HEM
K5	Kız	13	Ortaokul	Suriye	HEM
K6	Erkek	15	Ortaokul	Suriye	MEB
K7	Erkek	14	Ortaokul	Suriye	HEM-MEB
K8	Kız	18	Ortaokul	Suriye	HİÇBİRİ
K9	Erkek	15	Ortaokul	Suriye	HEM-MEB
K10	Kız	16	Ortaokul	Suriye	HEM-MEB

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan 10 kişiden 5’i erkek, 5’i kız olduğu, , yaş aralığının 13-15, 16-18, 19-22 arasında değiştiği; hepsinin ortaokul öğrencisi olduğu

görülmektedir. Çalışmaya katılanların hepsinin Suriye uyruklu olduğu ve 3 kişinin HEM (Halk Eğitimi Merkezi) dil ve mesleki kurslarına, 4 kişinin de HEM- MEB kurslarına, 1 kişinin HEM- TÖMER (Türkçe Öğretim Merkezi) kurslarına, 1 kişinin MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) destekleme ve uyum kurslarına gittiği, 1 kişinin ise hiçbir kursa gitmediği görülmektedir.

Verilerin Toplama Aracı

Araştırmada veriler görüşme (mülakat) formları kullanılarak toplanmıştır. Görüşme, sözlü iletişim yoluyla bir veri toplama (anket) yöntemidir. Görüşmeler, bireyin çeşitli sorunlar ve olası nedenleri ile ilgili bilgi, düşünce, tutum ve davranışlarını öğrenmenin en kısa yolu olarak kullanılmaktadır (Karasar, 2015).

Yürütülen araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanmıştır. Öğrenci görüşme formuyla elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, nitel araştırmalarda araştırmacılar tarafından tercih edilen veri toplama araçlarından biridir. Bu araç, aranan konu hakkında derinlemesine sorular sorma ve yanıt alma özelliğine sahiptir. Ayrıca görüşme, öğrencinin cevabının eksik veya tatmin edici olmaması durumunda araştırmacıya soruyu yeniden ifade etme fırsatı sağlar. Böylece araştırmacı durumu daha betimleyici hale getirmekte ve yanıtları tamamlama olanağı bulmaktadır (Kaplan, 2017, 9).

Yapılan araştırmada, uygulamalar yapılırken Suriyeli ortaokul öğrencilerin çalışma ile ilgili görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Görüşmeler sırasında katılımcılara araştırmanın gönüllülük esasına dayalı olarak yürütüleceği ve katılımcıların diledikleri zaman görüşmeden ayrılacakları bilgisi verilmiştir. Aynı zamanda katılımcıların isimlerinin gizli tutulacağı kendilerine bildirilmiştir. Bu uygulamalardan sonra formda aşağıdaki sorulara yer verilmiştir:

- 1- Türk dilini öğrenirken hangi dil bilgisi kuralını öğrenmede zorlandın? Zorlandıysan bunu aşmak için ne yaptın?
- 2- Türk kültürü ile kendi kültürün arasındaki benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?
- 3- Öğretmenine kendini ifade edemediğinde ne yaptın?
- 4- Arkadaşlarınla oyun oynarken seni oyuna çağırmadıklarında ne yaptın?
- 5- Akran zorbalığına maruz kaldın mı? Kaldıysan ne tür bir destek aldın?
- 6- Türk dilini kullanma ihtiyacını en çok nerelerde hissettin?
- 7- Türkçeyi ilerletmek istiyor musun? Bunun için hangi çalışmalarını yapıyorsun?

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri, betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2016) göre betimsel analizde, veriler görüşme ve gözlem sürecinde kullanılan sorulara veya boyutlara bakılarak veriler sunulabilir. Betimsel analizde, görüşülen veya gözlemlenen bireylerin görüşlerini canlı bir şekilde yansıtmak için doğrudan alıntılar kullanılır. Bu analizde amaç, sonuçları okuyucuya organize ve yorumlayıcı bir biçimde sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler öncelikle sistematik ve açık bir şekilde betimlenir. Bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, nedensel ilişkiler incelenir ve bazı sonuçlara varılır. Ortaya çıkan konuları ilişkilendirmek, anlamlandırmak ve geleceğe yönelik tahminlerde bulunmak, araştırmacının yorumları arasında olabilir.

Bu çerçevede öğrenci görüşme formlarından elde edilen veriler, araştırma sorularından oluşturulan çerçeveye göre düzenlenmiş, veriler tanımlanmış ve doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Son aşamada ise sonuçların yorumlanmasına geçilmiştir. Görüşmede orijinal ifadenin yanında parantez içinde gösterilen öğrenci kodu alıntının kaynağını göstermektedir.

Geçerlik ve Güvenirlik

"Nitel araştırmalarda "iç geçerlik" yerine "inandırıcılık", "dış geçerlik" yerine "aktarılabirlik", "iç güvenirlilik" yerine "tutarlılık" ve "dış güvenirlilik" yerine "teyid

edilebilirlik” kavramları kullanılmakta olup nitel araştırmalar nicel araştırmalarda kullanıldığı şekliyle güvenilirlik peşinde değildir” (Yıldırım ve Şimşek, 2016; Akt. Sariahmetoğlu ve Kamer 2020: 1617).

Nitel araştırmaların inandırıcılığını artırmak için araştırmacılar izlenecek süreci net bir şekilde tanımlamalı, ilgili belgelerde kanıt sağlamalı ve çalışmayı sistem içinde adım adım yürütmeli ve sunmalıdır (Sariahmetoğlu ve Kamer, 2020: 1617).

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırmacının ana ve alt problemleri doğrultusunda elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Tablo 2

Suriyeli ortaokul öğrencilerin Türk dilini öğrenirken dil bilgisi kuralını öğrenmede zorluk yaşayıp yaşamadıkları ile ilgili görüşleri

Katılımcılar	Kodlar	f
	Zorlandım	
K1	Bazı kelimeler ve harfler öğrenmek	1
K4	Ekleri öğrenmek	1
K5	Ünsüz harfleri öğrenmek	1
K9, K10	Zaman eklerini öğrenmek	2
K5, K10	Ünlü harfleri öğrenmek	2
K3, K8	Türkçe dil bilgisinin zor olduğunu düşünmek	2
	Zorlanmadım	
K2, K6, K7	Türkçe dil bilgisinin zor olmadığını düşünmek	3

Tablo 2’ye bakıldığında araştırmaya katılan Suriyeli ortaokul öğrencilerin Türk dilini öğrenirken dil bilgisi kuralını öğrenmede zorluk yaşayıp yaşamadıkları ile ilgili K1, K3, K4, K5, K8, K9, K10 kodlu katılımcılar, dil bilgisinde, bazı kelimelerde ve harflerde, eklerde, zaman eklerinde, ünlü ve ünsüz harflerin öğreniminde zorlandıklarını belirtirken, K2, K6, K7 kodlu katılımcılar ise Türk dilini öğrenirken dil bilgisi kuralını öğrenmede zorlanmadıklarını belirtmişlerdir.

Türk dilini öğrenirken dil bilgisi kuralını öğrenmede zorluk yaşıyorum koduna katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir: “Bazı kelimeler ve harfler zorlandım bunlar günlük şekli tekrar etim bazen arkadaşlarım ve youTube vidyolar izledim hızlı şekilde öğrendim” (K1 kodlu öğrenci). “Zorlandım. Bunu aşmak içinde kurslara devam ettim” (K3 kodlu öğrenci). “ek filde zorlandım bunu aşmak için vediyoları izledim, kitab okudum ve kurslara gitim bunlar bana yardımcı olmuştu” (K4 kodlu öğrenci). “sesiz harflerde zorlandım bide sesli harflerde zordu ama çok çalıştım ve oldu” (K5 kodlu öğrenci). “Türk komşularıyla, Arkadaşlarımla oyun oynayıp ne dediklerini anlamaya çalıştım. Böylece dil kurallarını öğreniyordum” (K8 kodlu öğrenci). “Dil bilgisi kurallarında zaman eklerinde zorlandım. Öğretmen ve arkadaşlarımla birlikte bunu aştım” (K9 kodlu öğrenci). “sesli harflerde zorlandım ve gelecek zamanda zorlandım arkadaşlarımdan yardım istedim” (K10 kodlu öğrenci).

Türk dilini öğrenirken dil bilgisi kuralını öğrenmede zorluk yaşamıyorum koduna katılımcıların verdiği cevaplar ise şu şekildedir: “Türk dilini öğrenirken hiç zorlanmadım çünkü aile desteği ve yardımcıyla türk dilini öğrendim” (K2 kodlu öğrenci). “Hiç bir dil kuralını öğrenmede zorlanmadım” (K6 kodlu öğrenci). “Herhangi bir kuralı öğrenirken zorlanmadım” (K7 kodlu öğrenci).

Tablo 3

Suriyeli ortaokul öğrencilerin Türk kültürü ile kendi kültürleri arasındaki benzerlikler ve farklılıkları ile ilgili görüşleri

Katılımcılar	Kodlar	f
	Benzerlikler	
K2	Din	1
K8	Yok	1
K1, K4, K7	Bayramlar	3
K1, K3, K4, K5, K7	Yeme-içme	5
K1, K2, K4, K5, K6, K9, K10	Kültür (Gelenek ve görenek, evlilik, nişan, düğün, özel günler, giyim kuşam, evler)	7
	Farklılıklar	
K4	Bayramlar	1
K3	Misafirperverlik	1
K8	Yok	1
K4, K7	Yeme-içme	2
K4, K5, K10	Dil, sayılar ve harfler	3
K1, K3, K4, K5, K6, K7	Kültür (Gelenek ve görenek, evlilik, nişan, düğün, özel günler, giyim kuşam)	6

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan Suriyeli ortaokul öğrencilerin Türk kültürü ile kendi kültürleri arasındaki benzerlikler ve farklılıkları ile ilgili; K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10 kodlu katılımcılar Türk kültürü ile kendi kültürleri arasında benzerlikler olduğunu düşünmüşlerdir. Öte yandan K1, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K10 kodlu katılımcılar ise Türk kültürü ile kendi kültürleri arasında farklılıklar olduğunu dile getirmişlerdir. Araştırmada K8 kodlu katılımcı, konu ile ilgili net bir ifade belirtmemiştir.

Türk kültürü ile kendi kültürleri arasındaki benzerlikler (din, bayramlar, yeme-içme, kültürün içinde yer alan gelenek ve görenek, evlilik, nişan, düğün, özel günler, giyim kuşam, evler) olduğunu düşünen katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir: *"Bayram'da ikimiz ayne şekilde kutluyoruz yemekler çoğunu bizim gibi..."* (K1 kodlu öğrenci). *"Ben suriyede büyümediğim için suriyede çıktığımda yaşam 1'di. O yüzden aralarındaki benzerlik ve farklılıkları bilmiyorum. Ama türkiye ve suriyenin benzer yönlerinin olduğunu düşünüyorum. Din ve bazı kültürler"* (K2 kodlu öğrenci). *"Benzerlikler: Yemek olarak sarma çorba pılav gibi benzerlikler var..."* (K3 kodlu öğrenci). *"Benzerlikler: Dini bayramlar, büyüklere saygı, küçüklere saygı, bazı yemekler, bazı adetler..."* (K4 kodlu öğrenci). *"Evler ve yemekler birbirine benziyor..."* (K5 kodlu öğrenci). *"Hemen hemen aynı ..."* (K6 kodlu öğrenci). *"Düğün gelenekleri benzer. Yemeklerinin birkaçı benzer ama daha çok farklı. Bayram kültürlerimiz de benzer..."* (K7 kodlu öğrenci). *"Çok farklılıklar az. Benzerlikler: Büyüklere saygı duymak, küçüklere sevgi göstermek. Yaşam biçimleri ve benzeri"* (K9 kodlu öğrenci). *"Benzerlikler kıyafet ve yemekler..."* (K10 kodlu öğrenci).

Türk kültürü ile kendi kültürleri arasındaki farklılıklar (bayramlar, dil, sayılar ve harfler, misafirperverlik, yeme-içme, kültürün içinde yer alan gelenek ve görenek, evlilik, nişan, düğün, özel günler, giyim kuşam) olduğunu düşünen katılımcıların verdiği cevaplar ise şu şekildedir: *"...Türkiye bir kişi oldu zaman ayakabı dışarda bırakır bizde boyle bir şey yoktur"* (K1 kodlu öğrenci). *"...Farklılıklar: Misafir kültürü farklı. Bizde kadınlar ve erkekler farklı yerlerde oturur. Türklerde aynı yerde oturur"* (K3 kodlu öğrenci). *"...Farklıklar: Dil, kültür, yemekler, özel günler, cümhrüyet bayramı"* (K4 kodlu öğrenci). *"...Evlilik ve Nişan farklı"* (K5 kodlu öğrenci). *"...yanlızca kıyafet ve elbise farklı ve dil"* (K6 kodlu öğrenci). *"...Yemeklerinin birkaçı benzer ama daha çok farklı. Bayram kültürlerimiz de benzer. Giyim kültürlerimiz farklı bence"* (K7 kodlu öğrenci). *"... Farklılıklar sayılar ve harfler"* (K10 kodlu öğrenci).

Konu ile ilgili net bir ifade belirtmeyen katılımcının verdiği cevap şu şekildedir: *"Bence hiç benzerlik ve farklılık yoktur"* (K8 kodlu öğrenci).

Tablo 4

Suriyeli ortaokul öğrencilerin öğretmenine kendilerini ifade edemelerinde ne yaptıkları ile ilgili görüşleri

Katılımcılar	Kodlar	f
K3	Arkadaşından yardım almak	1
K1, K2, K4	Kendini ifade edememek	3
K3, K5, K6, K7	Kendini ifade etmek	4
K1, K5, K8, K9, K10	İşaret dili ve tercüman kullanmak	5

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan Suriyeli ortaokul öğrencilerin öğretmenine kendilerini ifade edemediklerinde K3 kodlu katılımcı, Türk arkadaşından yardım aldığını söylerken, K8 ve K9 kodlu katılımcılar tercüman kullandıklarını, K1, K5, K9 ve K10 kodlu katılımcılar ise işaret dilini kullandıklarını söylemişlerdir. Aynı zamanda K3, K5, K6 ve K7 kodlu katılımcılar öğretmenine kendilerini ifade etmekte sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Ancak K1, K2 ve K4 kodlu katılımcılar ise öğretmenine kendilerini ifade etmekte sıkıntı yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Öğretmenine kendilerini ifade edemediğinde, Türk arkadaşından yardım alıyorum koduna katılımcının verdiği cevap şu şekildedir: *“öyle şeyler pek yaşamadım.Yaşadığım zamanlarda Türkçe bilen arkadaşından yardım aldım”* (K3 kodlu öğrenci).

Öğretmenine kendilerini ifade edemediğinde, tercümandan yararlanan ve işaret dilini kullanan katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir: *“El hareketi iyle işaretleme başladı öğretmenim anadı. Ama ben çok üzüldüm çünkü konuşma bilmedim”* (K1 kodlu öğrenci). *“işaret dilini kullandım bi süre ama sonra konuşmaya başladım ve kendimi mutlu hisetdim”* (K5 kodlu öğrenci). *“Yanımdaki türkçe bilen suriyeli arkadaşım bana yardım etti”* (K8 kodlu öğrenci). *“Tercüman arkadaşımı çağırardım. Bazı durumlarda işaret dili ile derdimi anlatmaya çalışırdım”* (K9 kodlu öğrenci). *“ işaret dili kolandım”* (K10 kodlu öğrenci).

Öğretmenine kendilerini ifade etmekte sorun yaşamadıklarını ifade eden katılımcıların verdiği cevap şu şekildedir: *“öyle şeyler pek yaşamadım.Yaşadığım zamanlarda Türkçe bilen arkadaşından yardım aldım”* (K3 kodlu öğrenci). *“işaret dilini kullandım bi süre ama sonra konuşmaya başladım ve kendimi mutlu hisetdim”* (K5 kodlu öğrenci). *“Ben okula yazıldığımda Türkçemin seviyesi çok güçlüydü ve her şeyi anlayıp anlatabiliyordum”* (K6 kodlu öğrenci). *“Öğretmenime kendimi ifade edemediğim bir anın olduğunu hatırlamıyorum. Kendimi az ifade edebiliyordum”* (K7 kodlu öğrenci).

Öğretmenine kendilerini ifade etmekte sıkıntı yaşadıklarını ifade eden katılımcıların verdiği cevap şu şekildedir: *“El hareketi iyle işaretleme başladı öğretmenim anadı. Ama ben çok üzüldüm çünkü konuşma bilmedim”* (K1 kodlu öğrenci). *“Kendimi ifade edemediğimde kendimi ifade etmek için çabaladım ve başardım”* (K2 kodlu öğrenci). *“hoca soruyu hızlı bir şekilde sordu ben anlamadım arkadaşlarım gelmeye başladı bende utandım hocaya yavaş bir şekilde sorarmısınız dedim?”* (K4 kodlu öğrenci).

Tablo 5

Suriyeli ortaokul öğrencilerin arkadaşlarıyla oyun oynarken oyuna çağırılmadıklarında ne yaptıkları ile ilgili görüşleri

Katılımcılar	Kodlar	f
K3, K6	Böyle bir durumla karşılaşmamak	2
K4, K8	Öğretmenlerden yardım almak	2
K1, K5, K7, K10	Üzölmek	4
K1, K2, K4, K6, K9	Arkadaşlarıyla iyi anlaşmak	5

Tablo 5’ye bakıldığında araştırmaya katılan Suriyeli ortaokul öğrencilerin arkadaşlarıyla oyun oynarken oyuna çağırılmadıklarında, K3 ve K6 kodlu katılımcılar böyle bir durumla karşılaşmadıklarını, K4 ve K8 kodlu katılımcılar ise durum karşısında öğretmenlerden

yardım aldıklarını belirtmişlerdir. K1, K5, K7 ve K10 kodlu katılımcılar arkadaşlarının oynadıkları oyuna çağrılmadıklarını ve üzüldüklerini söylerken; K1, K2, K4, K6 ve K9 kodlu katılımcılar ise arkadaşlarıyla oyun oynadıklarını ve onlarla iyi anlaştığını söylemişlerdir.

Suriyeli ortaokul öğrencilerin arkadaşlarıyla oyun oynarken oyuna çağrılmadıklarında öğretmenlerden yardım alıyorum koduna katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir: “hocaya gitim söyledim hocada arkadaşlarıma kızdı ondan sonra beni aralarına katmaya başladılar” (K4 kodlu öğrenci). “Okulun banklarında oturdum ve sonradan hoca yanıma gelip bana top verdi arkadaşlarıma yanına götürdü” (K8 kodlu öğrenci).

Suriyeli ortaokul öğrencilerin arkadaşlarıyla oyun oynarken oyuna çağrılmadıklarını ve üzüldüklerini söyleyen katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir: “çok üzüldüm ama sonra onar bana çardı beraber oynadık” (K1 kodlu öğrenci). “Kuzenimle oynadım ama beni oyuna çağırsalardı mutlu olurdu, çağırmadılar çok üzüldüm” (K5 kodlu öğrenci). “Yani çok üzülüştüm. Başlarda çok çekiniyordum ama sonra Ben de oynayabilir miyim? demeyi öğrendim” (K7 kodlu öğrenci). “üzüldüm oturdum ve onlara seyrettim” (K10 kodlu öğrenci).

Suriyeli ortaokul öğrencilerin arkadaşlarıyla oyun oynarken oyuna çağırıldıklarını ve onlarla iyi anlaştıklarını söyleyen katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir: “...onar bana çardı beraber oynadık” (K1 kodlu öğrenci). “Ben onların yanına gittim çünkü ben onları seviyorum onlarda beni seviyor” (K2 kodlu öğrenci). “...beni aralarına katmaya başladılar” (K4 kodlu öğrenci). “öyle bir duruma rastlamadım hep arkadaşlarımla birlikte oyuna gideriz” (K6 kodlu öğrenci). “Arkadaşlarım gayet iyidi böyle bir durum yaşamadım. Arkadaşlarımla gayet iyi anlaşırdım” (K9 kodlu öğrenci).

Konu ile ilgili böyle bir durumla karşılaşmadıklarını söyleyen katılımcıların verdiği cevaplar ise şu şekildedir: “Yaş gurubum oyun oynamaya uygun olmadığı için böyle bir durumla karşılaşmadım” (K3 kodlu öğrenci). “öyle bir duruma rastlamadım ...” (K6 kodlu öğrenci).

Tablo 6

Suriyeli ortaokul öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalıp kalmadığı ile ilgili görüşleri

Katılımcılar	Kodlar	f
	Maruz kaldım	
K4, K5, K8	Aile ve öğretmenlerden destek almak	3
	Maruz kalmadım	
K1, K2, K3, K6, K7, K9, K10	Herkesle iyi geçinmek	7

Tablo 6’ya göre araştırmaya katılan Suriyeli ortaokul öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalıp kalmadığı ile ilgili görüşleri K4, K5 ve K8 kodlu katılımcılar akran zorbalığına maruz kaldıklarını, bunu aşmak için ailesinden ve öğretmenlerinden destek aldıklarını; K1, K2, K3, K6, K7, K9 ve K10 kodlu katılımcılar ise akran zorbalığına maruz kalmadıklarını aksine herkesle iyi geçindiklerini belirtmişlerdir.

Akran zorbalığına maruz kaldıklarını söyleyen katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir: “maruz kaldım, bende okuldan atılmamak için ailemden, hocamdan destek aldım onlarda bana yardımcı olmuşlardı” (K4 kodlu öğrenci). “Bu, sene oldu beni okul çıkışına davet etiler, bende kabul ettim hiç kimseyede söylemedim, bu durumu ama ben ve arkadaşlarım konuşurken benim hocam duydu. ve çıkışa geldi bunlar seni mi sıkıştırıyor diye sordu? bende hayır dedim ama yinede biliyodu bana gidebilirsin dedi ve o arkadaşları aldı götürdü sonra benimle konuşmamaya başladılar” (K5 kodlu öğrenci). “ilk okulda 1.Sınıfta kalmıştım ama rehberlik hocası yardım etmişti” (K8 kodlu öğrenci).

Akran zorbalığına maruz kaldıklarını söyleyen katılımcıların verdiği cevaplar ise şu şekildedir: “zorbalık maruz kalmadım. Çünkü herkez bana saygi ve sevgi gösterdiler” (K1 kodlu öğrenci). “Hayır akran zorbalığına hiç maruz kalmadım çünkü kimseyi yada kim seleri rahatsız etmedim” (K2 kodlu öğrenci). “Böyle bir duruma maruz kalmadım aksine çok sevilen biriydim” (K3 kodlu öğrenci). “Bu tür durumlara hiç rastlamadım” (K6 kodlu öğrenci). “Zorbalığa maruz kalmadım” (K7 kodlu öğrenci). “Akran zorbalığına maruz kalmadım.

Arkadaşlarımı seviyorum onlarda beni seviyorlar” (K9 kodlu öğrenci). “Hayir. Ben onları Seviyordüm onlardı beni Seviyorlardı” (K10 kodlu öğrenci).

Tablo 7

Suriyeli ortaokul öğrencilerin Türk dilini kullanma ihtiyacını en çok nerelerde hissettikleri ile ilgili görüşleri

Katılımcılar	Kodlar	f
K1, K5, K10	Günlük hayatın içinde, her yerde	3
K1, K2, K6, K7, K9	Alışverişte, insanlarla iletişim kurmada ve kendini ifade etmede	5
K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10	Devlet kurum ve kuruluşlarında, şehir dışına çıkmada, iş yerinde, halı sahada, sosyal medyada	10

Tablo 7 incelendiğinde araştırmaya katılan, Suriyeli ortaokul öğrencilerin Türk dilini kullanma ihtiyacını en çok nerelerde hissettikleri ile ilgili cevaplar incelendiğinde: K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9 ve K10 kodlu katılımcıların, Türk dilini kullanma ihtiyacını en çok devlet kurum ve kuruluşlarında (hastanede, okulda, kursta, mahkemede), alışverişte (pazarda, markette), insanlarla iletişim kurmada ve kendini ifade etmede ihtiyaç duyarken bunun yanında iş yerinde, şehir dışına çıkmada, halı sahada, sosyal medyayı kullanmada, günlük hayatın içinde ve her yerde ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir.

Türk dilini kullanma ihtiyacını en çok günlük hayatın içinde ve her yerde hissettiklerini belirten katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir: “Günlük şekilde ve okulda, marketlerde bir kişi bir şey anlatması için hastanede hasta oldu zaman şikayetin anlatması için” (K1 kodlu öğrenci). “Her zaman her yerde hisetim çünkü her yerde Türkçe’yi kullanıyorum” (K5 kodlu öğrenci). “Hastanelerde ve günlük hayata ihtiyaç duydum” (K10 kodlu öğrenci).

Türk dilini kullanma ihtiyacını en çok alışverişte, insanlarla iletişim kurmada ve kendini ifade etmede hissettiklerini belirten katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir: “...marketlerde bir kişi bir şey anlatması için hastanede hasta oldu zaman şikayetin anlatması için” (K1 kodlu öğrenci). “... marketlerde vb. alanlarda kullanmaya ihtiyac duydum” (K2 kodlu öğrenci). “... Arkadaşlarımın arasında, ...” (K6 kodlu öğrenci). “... Sohbet etmekte türkçe konuşmam lazım zaten” (K7 kodlu öğrenci). “... Pazar da çok ihtiyaç hissettim” (K9 kodlu öğrenci).

Türk dilini kullanma ihtiyacını en çok devlet kurum ve kuruluşlarında (hastanede, okulda, kursta, mahkemede), alışverişte (pazarda, markette), iş yerinde, halı sahada, şehir dışına çıkmada, sosyal medyayı kullanmada ihtiyaç duyduklarını belirten katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir: “Günlük şekilde ve okulda, marketlerde bir kişi bir şey anlatması için hastanede hasta oldu zaman şikayetin anlatması için” (K1 kodlu öğrenci). “Okullarda, marketlerde vb. alanlarda kullanmaya ihtiyac duydum” (K2 kodlu öğrenci). “Gittiğim kursta, hastanede, sosyal medyada, ve şehir dışına çıktığımda ihtiyacım oldu” (K3 kodlu öğrenci). “okul, hastane, mahkeme vb. birçok yerde lazım oldunu hizmetmişim” (K4 kodlu öğrenci). “Her zaman her yerde hisetim çünkü her yerde Türkçe’yi kullanıyorum” (K5 kodlu öğrenci). “Hastanede, Arkadaşlarımın arasında, Okulda” (K6 kodlu öğrenci). “Okulda. Çünkü günümüzün yarısını okulda geçiriyoruz. Sohbet etmekte türkçe konuşmam lazım zaten” (K7 kodlu öğrenci). “Derste hocalar ders anlatırken hep boş oturuyordum ama sonradan kendimi zorladım ve öğrenmem gerektiğini anladım” (K8 kodlu öğrenci). “okulda, iş yerinde, halı sahada, Sosyal medyada, Pazar da çok ihtiyaç hissettim” (K9 kodlu öğrenci). “Hastanelerde ve günlük hayata ihtiyaç duydum” (K10 kodlu öğrenci).

Tablo 8

Suriyeli ortaokul öğrencilerin Türkçeyi iletlemek isteyip istemedikleri konusu ile ilgili görüşleri

Katılımcılar	Kodlar	f
	İsteyenler	
K9	Kurslara gitmek	1
K1	Şarkı dinlemek, televizyon izlemek	1
K9	Arkadaşlarla vakit geçirmek	1
K3, K4, K8	Kendini geliştirmek ve konuşma yeteneğini iletlemek	3
K1, K2, K4, K6, K9, K10	Kitap okumak, gezmek, etkinlikler yapmak	6
	İstemeyenler	
K5, K7, K8	Gerek duymamak	3

Tablo 8'ye bakıldığında araştırmaya katılan Suriyeli ortaokul öğrencilerin Türkçeyi iletlemek isteyip istemedikleri konusu ile ilgili; K1, K2, K3, K4, K6, K8, K9 ve K10 kodlu katılımcıların Türkçeyi iletlemek istediklerini belirtmişlerdir. Ancak K2, K7 ve K8 kodlu katılımcıların ise Türkçeyi iletlemek istemediklerini dile getirmişlerdir. Araştırmada K8 kodlu katılımcı, Türkçesinin yeterli olduğunu ancak bunu iletlemek istediğini belirtmiştir.

Türkçeyi iletlemek (kurslara gitmek, şarkı dinlemek, televizyon izlemek, arkadaşlarla vakit geçirmek, kendini geliştirmek ve konuşma yeteneğini iletlemek) isteyen katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir: “çok istiyorum kitap çok okuyorum türk kanalar izliyorum ve türk şarkılar dinliyorum” (K1 kodlu öğrenci). “Türkçe dilini iletlemek için kitap okudum. Harfleri ezberledim o yüzden türkçem çok iyi” (K2 kodlu öğrenci). “Bana yeterli olduğunu düşünmüyorum. İletmek istiyorum ama şimdilik herhangi bir baş vuruda bulunmadım” (K3 kodlu öğrenci). “Türkçe dilini iletlemek için her yerde türkçe kulanırdım, etkinlikler yapardım bunlarında bana çok faydası olmuştu” (K4 kodlu öğrenci). “Ben kitap okumayı çok seviyorum hem Türkçemi geliştirir hemde düşünce açım” (K6 kodlu öğrenci). “Evet. Daha fazla kitap okuyarak. Türkçe dil kurslarına katılarak ve arkadaşlarımla özellikle Türk arkadaşlarımla daha fazla vakit geçiririm” (K9 kodlu öğrenci). “Evet istiyorum kitap okuyarak gezerek” (K10 kodlu öğrenci).

Türkçeyi iletlemek istemediklerini (gerek duymamak) söyleyen katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir: “Hayır benim Türkçem baya geniş ve bana yeterli. Kendimi iyi ifade edebiliyorum” (K5 kodlu öğrenci). “Herhangi bir çalışma yapmıyorum. Bence türkçem iyi. Arkadaşlarımla hepsi “seni tanımasam türk olduğunu zannederdim” diyor” (K7 kodlu öğrenci).

Türkçesinin yeterli olduğunu ancak bunu iletlemek isteyen katılımcının verdiği cevap ise şu şekildedir: “Benim türkçem çok iyi her konunun ayrımcılığını biliyorum ama yinede çabalayıp okumak istiyorum” (K8 kodlu öğrenci).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışmada Suriyeli ortaokul öğrencilerinin Türk dilini öğrenmede ve Türk kültürüne uyum sağlamada öğrencilerin kız ya da erkek olması, yaş aralığının değişkenliği arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Araştırmada öğrenci görüşme formundaki sorulardan birincisi olan “Türk dilini öğrenirken hangi dil bilgisi kuralını öğrenmede zorlandın? Zorlandıysan bunu aşmak için ne yaptın?” sorusuna Suriyeli ortaokul öğrencilerin verdikleri cevaplardan yola çıkıldığında bazı Suriyeli ortaokul öğrencilerin eğitim sürecinde dil bilgisi kurallarını öğrenmede (dil bilgisinde, bazı kelimelerde ve harflerde, eklerde, zaman eklerinde, ünlü ve ünsüz harflerin öğreniminde) sorun yaşadıkları görülürken, bazı Suriyeli ortaokul öğrencilerin ise dil bilgisi kuralını öğrenmede zorlanmadıkları görülmektedir.

Benzer şekilde Kaya (2019), Yalap ve Ünsal (2019), Turan ve Fansa (2021) tarafından yapılan araştırmalarda da Suriyeli öğrencilerin dil bilgisi öğrenmede zorlandıkları sonucuna vardıkları görülmektedir. Benzer sonuçlara ulaşan Tunagür ve Kardaş'ın (2021) yaptıkları araştırmada da Suriyeli misafir öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecinde karşılaştıkları sorunlar incelendiğinde, Arapça ve Türkçenin yapısal farklılıklar gösterdiği, ses ve cümle özelliklerinin farklı olduğu, Türkçe'deki eklerin çeşitliliği ve çokluğu, sözcük transferi, sözcüklerin özellikleri ve sözcüklere yüklenen anlamların iki dildeki farklılığı, sözcük çekim ve türetimi konularında Türkçenin farklı bir dil özelliği taşıması nedeniyle, Türkçe öğrenmede problem yaşadıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecinde alfabe ile ilgili sorunlar yaşadığı, öğrencilerin sözcükleri ezberleyemediği ve ezberlenen sözcükleri unuttuğu, söz varlığı ile ilgili az sayıda kelime bildiği bu nedenlerle cümleleri tam olarak anlayamadıkları temel sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Güngör ve Şenel'in (2018) yaptıkları çalışmada yabancı uyruklu öğrencilerin temel dil becerilerinden dinleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili sorun yaşadıkları, Türkçe dil becerilerindeki bu sorunların ise Türkçe öğrenmelerini ve akademik olarak başarılı olmalarını engellediği tespit edilmiştir. Güleç ve Yaman'ın (2014) yaptıkları "İki Dillilere Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: İngiltere Örneği" isimli çalışmada ise öğrencilerin imlâ-noktalama kurallarında, atasözü ve deyimlerde, kelime gruplarında, fiil çatılarında, kaynaştırma harflerinde, kelime türlerinde, ünsüzlerde, fiilimsilerde, kelime yapısında, tamlama çeşitlerinde, ünlü uyumu kurallarında, kip eklerinde, anlam ilişkilerinde ve cümle öğelerini öğrenmekte zorlandığına değinilmiştir.

Ünal, Taşkaya ve Ersoy' un (2018) yaptıkları "Suriyeli Göçmenlerin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri" isimli araştırmasında benzer bulgular elde edilmiştir. Araştırmada Suriyeli göçmenlerin Türkçe öğrenme süreçlerinde dil bilgisinde sorun yaşadıkları, (dil bilgisini hatırlayamama, zayıf dilbilgisine sahip olma, dil bilgisini çok kötü kullanma, fiili sonda kullanma, cümle kuramama ve cümle kullanmayı zorlaştırma) dört temel dil becerisi olan dinlemede, konuşmada, okumada ve yazmada zorlandıkları, kelime kurmada (Türkçe kelimeleri unutma, kelime öğrenememe, uygun sözlük bulamama), Telaffuzda (Türklerin aksanlı konuşması, ünlü harflerde zorlanma) zorlandıkları ve aynı zamanda konuşma ve yazı dilinin farklılığından dolayı sıkıntı yaşadıkları belirtilmiştir.

Akkaya ve Erol' un (2019) yaptıkları "Türkiye'de Öğrenim Gören Arap Öğrencilerin Türkçe Temel Düzeyde Yaşadığı Dil Bilgisi Sorunları" isimli bir benzer çalışmada, Ana dili Arapça olan öğrencilerin Türkçe öğrenme süreçlerinde dil bilgisinde problem yaşadıkları (-ki eki, çoğul eki, ad durum ekleri, tamlama ekleri, pekiştirme sıfatları, geçmiş zaman kullanımı, yeterlilik fiili kullanımı "izin-rica", zarf-fiiller "-İp, -mAdAn", ünlü düşmesi ve karşılaştırma) tespit edilmiştir.

Araştırmada öğrenci görüşme formundaki sorulardan ikincisi olan "Türk kültürü ile kendi kültürün arasındaki benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?" sorusuna Suriyeli ortaokul öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde bazı Suriyeli ortaokul öğrencileri Türk kültürü ile Suriye kültürünün benzerlik (din, bayramlar, yeme-içme, kültürün içinde yer alan gelenek ve görenek, evlilik, nişan, düğün, özel günler, giyim kuşam, evler) gösterdiğini belirtirken; bazı Suriyeli ortaokul öğrencileri Türk kültürü ile Suriye kültürünün farklılık (bayramlar, dil, sayılar ve harfler, misafirperverlik, yeme-içme, kültürün içinde yer alan gelenek ve görenek, evlilik, nişan, düğün, özel günler, giyim kuşam) gösterdiğini belirtmişlerdir.

Avşar ve Seçim'in (2020) yaptıkları bir çalışmada Suriye göçmenlerinin Türkiye ve Suriye'nin aynı dine mensup olduğu için pek çok bayram ve özel günlerin birbirine benzerlik gösterdiğini söylemektedirler. Benzer şekilde yemek konusunda büyük bir benzerlik gösteren Suriye mutfağı ile Türk mutfağı, Suriyelilerin uyum sürecini kolaylaştırmış ve basitleştirmiştir. Suriye mutfağındaki yemeklerin çoğu Türk mutfağına benzese de Suriyelilerin daha baharatlı yemekler pişirmesi gibi farklılıklar her iki kültürün alternatiflerini artırarak mutfaklarını zenginleştirmeye yardımcı olmaktadır. Ünal (2015) benzer bir çalışmada ise geçmişten günümüze Suriyeliler ile Türkler arasında çeşitli

alanlarda çok sayıda etkileşim olduğunu bildirmiştir. Bu nedenle Türkler ile Suriyeliler arasında yemek ve sofraya kültürü bakımından da kültürlerarası etkileşim yoğun olarak görülmektedir. Sınırlar arasındaki yakınlık, akrabalık, komşuluk, siyasi ve ekonomik bağlar Arap ve Türk halklarını yakınlaştırmış ve kültürel olarak birbirlerini etkilemiştir. Bugün Suriyelilerin, Türkiye geneline dağılması bu etkileşimi hızlandırmıştır.

Hâlbuki Güngör ve Şenel'in (2018) yaptıkları bir çalışmada yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ve öğretim sürecinde karşılaştıkları sorunlardan birinin de dil ve kültür farklılığı sorunu olduğu tespit edilmiştir. Benzer olarak Tunagür ve Kardeş (2021), Suriyeli öğrencilerin farklı ağızlar ve farklı dile maruz kalmaları nedeniyle Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları kültürel uyumla ilgili sorunların ortaya çıktığını belirtmiştir. Aynı şekilde Saklan ve Karakütük'ün (2022) yaptıkları bir çalışmada da dil farklılığı iletişim sorunlarına neden olurken bazı öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere yaklaşımını etkileyebilmektedir. Çalışmada, öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerle iletişim kurmak için Türkçe konuşan Suriyeli öğrencilerden yardım isteme, beden dili ile anlaşma ve sözlük kullanma gibi farklı stratejiler geliştirdikleri anlaşılmaktadır. Bu durum, dersi istenilen düzeyde yapamama ve Suriyeli öğrencilerin dersleri tam olarak anlayamama gibi dezavantajları da ortaya çıkartmaktadır. Tüm bunlara ek olarak, Suriyeli öğrencilere karşı çeşitli ayrımcılık biçimleri de gerçekleşebilmektedir. Dil farklılıklarının yanı sıra kültürel, etnik ve dinsel farklılıklar da ayrımcılığa neden olabilmektedir. Bu çalışmalara paralel olarak Takır ve Özerem'in (2019) yaptıkları bir çalışmada da yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçeye hakim olamamalarından ötürü kendilerini ifade etmekte ve dersleri takip etmekte zorlandıkları görülmektedir. Ayrıca kültür farklılığından dolayı yabancı uyruklu öğrencilerin yeme içme alışkanlıkları, giyim tarzları, dini inançları, tutumları, davranışları ve değer yargılarının çok farklı olması, öğrencilerin okula uyum sağlamalarını ve okulda uygulanan eğitim sistemini ve kurallarını kabullenmelerini zorlaştırmaktadır. Gökmen (2020) tarafından Suriyeli öğrencilere yönelik yapılan bir çalışmada savaş ve göç nedeniyle öğrencilerde oluşan güvensizlik, savaş travması, kültürel farklılıklar ve dil engeli gibi unsurlardan dolayı Suriyeli öğrencilerin sosyal ve eğitsel programlara dâhil edilememeleri bu durumun da Suriyeli öğrencilerin öğretmenlere karşı tavırlarını, okula bağlılıklarını ve okul başarısını olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Benzer şekilde Duman (2019); Bozan, Akçay ve Karahan (2021) yaptıkları çalışmada Suriyeli öğrencilerin uyumu konusunda en büyük problemin dil sorunu olduğunu belirtilmiştir. Öğrenciler arasındaki mevcut kültür farklılığının yol açtığı birbirlerini tanınamalarından kaynaklı çatışmalar yaşandığı belirtilmiştir.

Çalışmada öğrenci görüşme formundaki sorulardan üçüncüsü olan "Öğretmenine kendini ifade edemediğinde ne yaptın?" sorusuna bazı Suriyeli ortaokul öğrencilerin öğretmenlerine kendini ifade etmekte zorlanmadıklarını belirtirken; bazı Suriyeli ortaokul öğrencilerin ise öğretmenlerine kendini ifade etmekte zorlandıklarını belirtmişlerdir. Kendini ifade etmekte zorlanan Suriyeli öğrencilerin bu durum karşısında da öğretmenlerinden ve arkadaşlarından yardım aldıkları, bazen de işaret dili ve tercüman kullandıkları tespit edilmiştir.

Sarier' in (2020) yaptığı bir çalışmada Suriyeli öğrencilerin dil sorunu nedeniyle iletişim sorunu yaşadıkları, kendilerini ifade etmedikleri, okuma-yazmada zorlandıkları, okuduğunu anlama ve öğretmeni anlamada sıkıntı yaşadıkları, konuşmakta güçlük çektikleri, sorunlarını dile getiremedikleri, dil öğrenmede problem yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ünal, Taşkaya ve Ersoy (2018) yaptıkları benzer bir çalışmada ise Suriyeli göçmenlerin Türkçe konuşma esnasında özgüven eksikliği yaşadıklarını, (yanlış yapmaktan korkma, yanlış yapıldığında alay edilme korkusu, nasıl konuşulacağını bilmmeden kaynaklı utanma duygusu) ve kişisel özelliklerden kaynaklı sorunların olduğunu (Türkçeyi yavaş öğrenme, Türkçeyi sevmeme, öğrencinin evde ne yapılması gerektiğini bilmemesi) belirtmişlerdir. Suriyeli öğrencilerin, sınıfta Arapça konuşmaları ve Türkçe bir cümleyi veya kelimeyi yanlış söylediklerinde Türk arkadaşlarının kendilerine kızacaklarını düşünmeleri de çalışmada diğer bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmada öğrenci görüşme formundaki sorulardan dördüncüsü olan "Arkadaşlarının oyun oynarken seni oyuna çağırmadıklarında ne yaptın?" sorusuna Suriyeli ortaokul öğrencilerin verdikleri cevaplara bakıldığında bazı Suriyeli ortaokul öğrencilerin,

arkadaşlarıyla iyi geçindikleri, onlarla oyun oynadıkları ve bu durumdan keyif aldıkları görülürken; bazı Suriyeli ortaokul öğrencilerin ise arkadaş edinmekte zorladıkları ve oynan oyunlara çağrılmadıkları görülmüştür. Bu olumsuz durum karşısında bazı öğrencilerin öğretmenlerinden yardım alarak bunu aştıkları bazı öğrencilerinse hiçbir şey yapmadıkları ve üzüldükleri tespit edilmiştir.

Yanık Özger ve Kozandağı'nın (2020) yaptıkları "Okul Öncesindeki Suriyeli ve Türk Çocukların Oyunları ve Oyundaki İlişkileri" isimli çalışmada Suriyeli ve Türk öğrencilerin, okulun ilk yıllarında pek iletişime geçmedikleri ve kendi aralarında gruplaşarak oynadıkları daha sonra ise Suriyeli ve Türk öğrencilerin jest ve mimiklerini kullanarak iletişime geçtikleri ve oluşturdukları oyunlarda birlikte oynadıkları belirtilmiştir. Zamanla Türk ve Suriyeli öğrenciler arasında yakın bir dostluk gelişse de bazen sosyal dışlanmalar yaşandığı da ifade edilmiştir. Benzer şekilde Bozan, Akçay ve Karahan (2021) yaptıkları çalışmada Suriyeli öğrencilerin sınıf arkadaşları tarafından tercih edildiğini fakat Suriyeli öğrencilerin henüz tam olarak kabul görülmediğini, sınıf seviyesi ilerledikçe Suriyeli öğrencilerin oyun oynamak için birbirlerini tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Çalışmada öğrenci görüşme formundaki sorulardan beşincisi olan "Akran zorbalığına maruz kaldın mı? Kaldıysan ne tür bir destek aldın?" sorusuna Suriyeli ortaokul öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde bazı Suriyeli ortaokul öğrencileri, akran zorbalığına maruz kalmadıklarını aksine herkesle iyi geçindiklerini belirtirken; bazı Suriyeli ortaokul öğrencileri ise akran zorbalığına uğradıklarını belirtmişlerdir. Akran zorbalığına uğrayan bazı Suriyeli ortaokul öğrencilerin ailesinden ve öğretmenlerinden destek alarak bu durumu aştıkları görülmüştür.

Yüce (2018) yaptığı araştırmasında akran kabulünün Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu olumlu yönde etkilediğini ve Suriyeli öğrencilerin akranlarının tutumlarından memnun olduklarını ve arkadaşları tarafından kabullenildiklerini ancak bazı Suriyeli öğrencilerin diğer akranlarıyla anlaşma ve uyum sağlama noktasında sorunlar yaşadıklarını özellikle sınıflarda Türk öğrenciler tarafından kendilerine yönelik saldırganlık, dışlayıcı, ayrıştırıcı, hoşgörüsüz ve ön yargılı tutum geliştirilen Suriyeli öğrencilerde bu sorunların daha çok hissedildiği bildirilmiştir.

Büyükhan'a göre (2019) Suriyeli öğrencilerin okula gitmemelerinin ve eğitim almada sorun yaşamalarının en büyük nedeni okuldaki diğer öğrenciler tarafından zorbalığa uğramalarıdır. Bunun da Suriyeli öğrencilerin okulda devamsızlık yapmalarına veya zamanla okulu terk etmelerine neden olduğu belirtilmiştir. Benzer sonuçlara ulaşan Özdemir ve Aloklaç (2022) Suriyeli öğrencilerin, uyum sürecinin başında dil engeline ek olarak yerli akranlarının zorbalığına maruz kaldığını ve bu durumun Suriyeli öğrencilerin okuldan uzaklaşmasına neden olduğunu belirtmişlerdir. Coşkun ve Emin (2016) yaptıkları çalışmada Suriyeli öğrencilerin devlet okullarında dışlandıklarını, ötekileştirdiklerini ve akran zorbalığına maruz kaldıklarını dile getirmişlerdir. Gencer'in (2017) yaptığı benzer çalışmada akran ilişkilerinde önyargı, dışlanma, ayrımcılık, şiddet gibi olumsuz durumların olduğu ve Suriyeli kız öğrencilerinin okullaşmasını engelleyen (erken yaşta evlendirilme, kızları okula göndermeme gibi) toplumsal cinsiyet rollerine karşın etkin politikalar geliştirilmesi gerektiği belirtmiştir.

Araştırmada öğrenci görüşme formundaki sorulardan altıncısı olan "Türk dilini kullanma ihtiyacını en çok nerelerde hissettin?" sorusuna Suriyeli ortaokul öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde Suriyeli ortaokul öğrencilerin Türk dilini kullanma ihtiyacını en çok devlet kurum ve kuruluşlarında (hastanede, okulda, kursta, mahkemede), alışverişte (pazarda, markette), insanlarla iletişim kurmada ve kendini ifade etmede ihtiyaç duyarken bunun yanında iş yerinde, şehir dışına çıkmada, halı sahada, sosyal medyayı kullanmada, günlük hayatın içinde ve her yerde ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir.

Ünal, Taşkaya ve Ersoy' un (2018) yaptıkları benzer bir çalışmada Suriyeli göçmenlerin Türkçeyi alışveriş yaparken, (markette, pazarda, çarşıda, mağazalarda, AVM'lerde) ulaşım sürecinde, (otobüste, yolda) devlet kurumlarında, (okulda, bankada, hastanede, emniyette) arkadaşlarla iletişim kurarken, (arkadaşlarla, Türklerle, Suriyelilerle, komşularla) Türkçe etkinliklerde, (televizyon ve dizi izlerken, Türkçe müzik dinlerken ve Türkçe kitap okurken) okul ortamında, (sınıfta, okulda, kantinde, Türkçe dersinde) günlük

ihtiyaçlarını karşılarken, (lokantada, berberde, internette, konum bulmada ve insanlara yardım etmede) ve evde, spor salonunda, parkta, iş hayatında kullandıklarını belirtilmiştir. Nimer (2019) yaptığı benzer bir araştırmada ise Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenme nedenleri: İnsanlarla iletişim kurmak, daha iyi bir iş bulmak, eğitimine devam etmek veya Türklerle tanışmak, Türklerin alışkanlıklarını ve kültürünü öğrenmek, Türklerin kültürüne aşina olmak ve nasıl yaşadıklarını anlamak istediklerini belirtmiştir. Ayrıca araştırmada resmi konular ve bürokrasi için dil, sosyal ve kültürel katılım için dil ve istihdam için dil öğrenmenin önemini vurgulamış, dil öğrenen Suriyelilerin meslek edinmesine veya iş bulmasına yardımcı olduğuna dikkat çekmiştir.

Çalışmada öğrenci görüşme formundaki sorulardan yedincisi olan “Türkçeyi iletirmek istiyor musun? Bunun için hangi çalışmaları yapıyorsun?” sorusuna Suriyeli ortaokul öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde bazı Suriyeli ortaokul öğrencilerin Türkçeyi iletirmek istemediklerini ve bunun için de herhangi bir çalışmaya gerek duymadıklarını söylerken; bazı Suriyeli ortaokul öğrencileri ise Türkçeyi iletirmek istediklerini ve bunun içinde kendini geliştirmeye çalıştığını ve konuşma yeteneğini iletirmek için çalışmalar yaptıklarını söylemiştir. Bu çalışmalar ise Türkçe dil kurslarına gitmek, şarkı dinlemek ve televizyon izlemek, çevreyle iletişim kurmak, arkadaşlarıyla vakit geçirmek, kitap okumak, gezmek ve etkinlikler yapmak şeklinde sıralanmaktadır.

Tunagür ve Kardeş (2021), Suriyeli öğrencilerin Türk arkadaşlar edinmek, temel hizmetleri alabilmek, sosyal çevre oluşturmak ve ailelerine yardımcı olmak için Türkçe öğrenmeye önem verdiklerini aynı zamanda Suriyeli öğrencilerin temel ihtiyaçlarını giderebilmek ve işlerinde vatandaşlara daha faydalı olabilmek için Türkçe öğrenmeye gereksinim duydukları sonucuna ulaşmıştır. Ek olarak araştırmada Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenme gerekçeleri; yeni bir dil öğrenmenin önemini bilmek, Türkiye’yi sevmek, Türkiye’de yaşamak, Türkiye’de sağlıklı bir eğitim almak, Türkçenin önemli bir dil olmasının farkında olmak, Türkçe öğrenme zorunluluğunun bilincinde olmak, ailelerine yardımcı olmak ve sosyal yaşam oluşturmak şeklinde belirtilmiştir.

Öneriler

Çalışmanın sonunda elde edilen bulgulardan hareketle çeşitli önerilerde bulunulabilir.

- Suriyeli ortaokul öğrencilerine, alfabe öğretilirken, hata yaptıkları harfler, heceler, kelimeler ve cümleler ile ilgili bir liste oluşturulmalı, bunların doğru telaffuzları gösterilmeli ve özellikle ünlü ve ünsüz harfler ile ilgili ağız egzersizleri yapılmalıdır.
- Suriyeli ortaokul öğrenciler ile ders işlenirken dersler beş duyu organına hitap edecek şekilde işlenmeli, sınıflar görsel-işitsel araçlarla donatılmalı ve bu bakımdan içeriği zenginleştirilmelidir.
- Suriyeli ortaokul öğrencilerle, dikte çalışması yapılmalı, öğrencilerin hatalarını görmeleri sağlanmalı ve doğru yazım şekilleri gösterilmelidir.
- Suriyeli ortaokul öğrencilerin, ders esnasında motivasyonlarını artırmak için derste renkli materyaller kullanılmalı ve oyunlarla ders eğlenceli hale getirilmelidir.
- Suriyeli ortaokul öğrencilerin, Türk kültürüne uyumlarını katkı sağlayacak, el sanatları, drama, türk mutfağı gibi kurslara iştirakleri sağlanmalı ve öğrenciler müzik, tiyatro, halk oyunları ve sanatsal etkinliklere dahil edilmelidir.
- Suriyeli ortaokul öğrencilerin, okuldaki sosyal ve kültürel etkinliklere katılması sağlanmalı ve ailelerin desteği alınmalıdır.
- Suriyeli ortaokul öğrencilerine, gezi-gözlem yoluyla bir yandan Türk Kültürü ve kültür varlıkları tanıtılırken bir yandan da farkındalık oluşturulmalıdır.
- Suriyeliler veya diğer dezavantajlı öğrencilerin okula uyumunu sağlamak için akran zorbalığının önüne geçilmeli ve öğrencilerin okulu terk etme nedenleri araştırılmalıdır.

- Suriyeliler veya diğer dezavantajlı gruplarla Türk dilini ve Türk kültürünü öğrenmede yaşanan sorunları konu edinen karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, A., Kana, F. ve Kızıltan, N. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilere deyim ve atasözlerinin aile kavramı üzerinden öğretilmesi. *Route Education and Social Science Journal*, 6(11), 752-761.
- Ak, N. (2020). *Yabancı uyruklu öğrencilerin okula uyumda karşılaştığı sorunlar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Antalya.
- Akkaya, A. (2013). Suriyeli mültecilerin Türkçe algıları. *EKEV Akademi Dergisi*, (56), 179-190.
- Akkaya, S. (2020). Somut olmayan kültürel miras kapsamında dil müzeleri. Ed. G. Aydın. *Yabancı/İkinci Dil Öğretiminde Kültür ve Kültürel Etkileşim içinde* (313-341). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akkaya, A. ve Erol, S. (2019). Türkiye’de öğrenim gören Arap öğrencilerin Türkçe temel düzeyde yaşadığı dil bilgisi sorunları. *Journal of History School*, 12(40), 549-559.
- Aksan, D. (1979). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dil bilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Akkaya, A ve Ulum, Ö. G. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Suriyeli sığınmacıların dil öğrenmeye ilişkin inançları. *International Journal of Languages Education*, 6(4), 1-11.
- Aksoy, E. (2020). Türkiye’deki Suriyeli göçmen çocukların okullaşma durumları. *Akademik Hassasiyetler*, 7(14), 37-51.
- Arslan, M. (2012). Tarihi süreçte Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi-öğrenimi çalışmaları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 167-188.
- Avcı, Y. (2012). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil-düşünce analizi teorisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(3), 1-15.
- Avcı, Y. ve Korkmaz, N. (2010). Yabancı dil ve kültürlerin siyasi amaçlarla Türkçenin cümle yapısına etkisi. *II. Uluslararası Türkiye eğitim araştırmaları kongre kitabı*, (s. 1329-1337) Antalya.
- Avcı, Y. ve Küçük, S. (2017). Türk dili öğretimi sorunları. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(3), 981-989.
- Avcı, Y. ve Küçük, S. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil bilgisi öğretimi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 12 (35), 49-67.
- Avşar, Ö. Y. ve Seçim, Y. (2020). Suriye göçmenlerinin mutfak kültürü uyum süreci; konya örneği. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 7(2), 209-221.
- Ayhan, S. ve Kana, F. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin dil bilgisi öğrenimine yönelik kaygı düzeyleri. *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(23), 207-218.
- Barın, E. (2004). Yabancılar Türkçe öğretiminde ilkeler. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, 1 (1). 19-30.
- Başal, H. A., Kaplan, E., Korkmaz, M. ve Emir, H. H. (2019). Suriyeli göçmen aile ve çocuklarının Türk eğitim sistemine ve Türk kültürüne uyumu. Asutay, H., Jable E., Ergini D. Y. ve Karaoğlu-Bircan, Ç. (Ed.) *Çocuk ve Gençlik Yazınında Çokkültürcülük*, (144-153). Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları,
- Boylu, E. ve Çal Işık, P. (2019). Suriyeli mülteci çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretenlerin yaşadıkları durumlara ilişkin görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(2), 895-936.
- Bozan, M. A., Akçay, A. O. ve Karahan, E. (2021). İlkokullarda eğitim gören Suriyeli öğrencilerin uyum sürecinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1), 309-335.

- Bulut, S., Soysal, Ö. K. ve Gülçiçek, D. (2018). Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğretmeni olmak: Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(2), 1210-1238.
- Büyükcera, D. (2021). *İlkokullardaki yabancı uyruklu öğrencilerin uyum ve dil problemlerinin Türkçe dersine etkileri üzerine öğretmen görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Büyükhana, M. (2019). *Zorunlu eğitim çağındaki Suriyeli çocukların eğitime erişimi önündeki engeller: Ankara ili örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Büyükkız, K. K. ve Çangal, Ö. (2016). Suriyeli misafir öğrencilere Türkçe öğretimi projesi üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 5(3).
- Coşkun, İ. ve Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyelilerin eğitiminde yol haritası fırsatlar ve zorluklar (1. Baskı)*. İstanbul: SETA Yayınları. (https://file.setav.org/Files/Pdf/20160906135243_turkiyedeki-suriyelilerin-egitiminde-yol-haritasi-pdf.pdf, Erişim tarihi: 15.06.2023, saat: 19.26.)
- Coşkun, İ., Eren Ökten, C., Dama, N., Barkçin, M., Zahed, S., Fouda, M., Toklucu, D. ve Özserp, H. (2017). *Engelleri aşmak Türkiye'de Suriyeli çocukları okullandırmak (1. Baskı)*. İstanbul: SETA Yayınları. ([Engelleri-Aşmak-Türkiye'de-Suriyeli-Çocukları-Okullandırmak.pdf](https://file.setav.org/Files/Pdf/20170606135243_engelleri-asmak-turkiye-de-suriyeli-cocuklari-okullandırmak.pdf) (setav.org), Erişim tarihi: 18.06.2023, saat: 13.07.)
- Coşkunserçe, O. ve İşçitürk, G. B. (2019). Eğitim bilişim ağı (EBA) platformu hakkında öğrencilerin farkındalığının artırılmasına yönelik bir durum çalışması. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 260-276.
- Çerçi, A. ve Canalıcı, M. (2019). Geçici koruma kapsamındaki Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyon sürecinde yaşadığı iletişim sorunları. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 57-66.
- Demir, M. (2020). *Milli eğitime bağlı devlet okullarında yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarına ilişkin öğretmen görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Antalya.
- Duman, T. (2019). Toplumsal uyum için eğitimin önemi: Türkiye'deki Suriyeliler örneği. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (41), 343-368.
- Elnasharty, G. A. ve Sığırı, Ü. (2022). Yabancıların Türkiye'ye uyum sürecinde kültürlerarası iletişim algıları üzerine nitel araştırma: Ankara/ İstanbul örneği. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 227-286.
- Er, O., Biçer, N. ve Bozkırlı, K. Ç. (2012). Yabancılar Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların ilgili alan yazını ışığında değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 1(2), 51-69.
- Ergin, D. Y. ve Ermeğan, B. (2011). Çok kültürlülük ve sosyal uyum. In *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 27 (29). 1754-1761.
- Geçgel, H. ve Şenol, S. (2021). Yabancılar Türkçe öğretiminde farklı ana dillere sahip öğrencilerin ölçme ve değerlendirme açısından değerlendirilmesi. Kana, F. (Ed.) *Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi-Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, (s. 189-211). Ankara: Eğiten Kitap.
- Gencer, T. E. (2017). Göç ve eğitim ilişkisi üzerine bir değerlendirme: Suriyeli çocukların eğitim gereksinimi ve okullaşma süreçlerinde karşılaştıkları güçlükler. *Journal of International Social Research*, 10(54).
- Gökmen, H. (2020). *Suriyeli göçmen öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyon sorunu (Bursa Yıldırım ilçesi örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Sosyoloji Bilim Dalı, Bursa.
- Güleç, Ş. ve Yaman, H. (2014). İki dillilere Türkçe dil bilgisi öğretiminin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi: İngiltere örneği. *Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresi Bildiriler Kitabı içinde*, 87-104.

- Güneş, Ö. (2021). *Yabancılara Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar: bir durum çalışması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı, Eskişehir.
- Güngör, F. ve Şenel, E. A. (2018). Yabancı uyruklu ilkököl öğrencilerinin eğitim-öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8(2), 124-173.
- Kana, F. ve Buzkurt, Z. (2022). Çocuklara Yabancı Dil Öğretiminin Duyuşsal Hedefleri. Ed. F. Kana ve H. Geçgel. *Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Araştırmaları-I içinde* (68-94). Çanakkale: Holistence Akademi.
- Kana, F. ve Güzel, A. (2020). Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin yazılı anlatım metinlerinin sesli harflerin yazımı açısından değerlendirilmesi. *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 5 (2), 171-187.
- Kana, F., Özekinci, Z., Kızıldağ, İ. ve Uzan, M. F. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde günümüz popüler şarkıların dilin doğru kullanımına etkisi. *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 2(1), 24-36.
- Kaplan, E. (2017). *6. sınıf öğrencilerinin ışık ve ses konusundaki kavram yanlışlarının kavram testi, kavram karikatürleri ve yarı yapılandırılmış görüşme kullanılarak tespit edilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı, Erciyes.
- Kara, M. ve Işır, E. (2021). Yabancılara Türkçe Öğretiminin Temel Sorunları ve Bunlara Çözüm Önerileri. *uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 6(1).
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi* (28. Basım). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaya, E. B. (2019). Suriyelilerin Türkçe öğrenirken yaşadıkları dil sorunları. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 2(1), 73-92.
- Mutlu, H. H. ve Ayrancı, B. B (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde geçmişten günümüze süregelen problemler. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 3 (2).66-74.
- Nımer, M. (2019). Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin Türkçe dil eğitimi deneyimleri ve kurumsal yapılar. *İstanbul Politikalar Merkezi Sabancı Üniversitesi Stiftung Mecrator Girişimi*. 1-49.
- Özdemir, M. İ. ve Aloklaç, W. A. (2022). Suriyeli Öğretmenler: Eğitimdeki rolleri ve karşılaştıkları sorunlar. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 7(1), 18-35.
- Özkan, E. (2021). Geçici koruma altındaki çocuklara Türkçe öğretimi politikası. Çangal, Ö. ve Çelik, M. E. (Ed.) *Çocuklara Türkçe öğretimi*, (s. 431-441). Ankara: Nobel Yayınları.
- Özkaya, P. G. (2021). Çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretimine ilişkin temel kavramlar. Çangal, Ö. ve Çelik, M. E. (Ed.) *Çocuklara Türkçe öğretimi*, (s. 4-16). Ankara: Nobel Yayınları.
- Özyalçın, K. E. ve Kana, F. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretenlerin metin altı soru yazma becerileri üzerine bir değerlendirme. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 488-506. DOI: 10.32321/cutad.797711.
- Saklan, E. ve Karakütük, K. (2022). Türkiye'deki Suriyeli eğitim çağı çocuklarının eğitim süreçleri üzerine bir çözümleme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 51-76.
- Sariahmetoğlu, H. ve Kamer, S. T. (2020). Yabancı Uyruklu Ortaokul Öğrencilerinin Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(76), 1611-1630.
- Sarier, Y. (2020). Türkiye'de mülteci öğrencilerin eğitimi üzerine bir meta-sentez çalışması: sorunlar ve çözüm önerileri. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(1), 80-111.
- Sezgin, A. A. ve Yolcu, T. (2016). Göç ile gelen uluslararası öğrencilerin sosyal uyum ve toplumsal kabul süreci. *Humanitas: International Journal of Social Sciences*, 4(7).

- Shaherhwasli, K., Erel, S., Özdenler, M. ve Cengiz, H. B. (2021). *Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyonu (dört yılın muhasebesi)*, İstanbul: Pelikan Basım.
- Şahin, F. (2020). Suriyeli ilkokul öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki hataların İncelemesi. *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 5(1), 39-68.
- Takır, A. ve Özerem, A. (2019). Göçle gelen yabancı uyruklu öğrencilerin okul ortamında karşılaştıkları sorunlar. *Folklor/edebiyat*, 25(97), 639-657.
- Tanrıkulu, F. (2017). Türkiye’de yaşayan Suriyeli çocukların eğitim sorunu ve çözüm önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*, (86), 127-144.
- Tapan, N. (1995), Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde yeni bir yöneliş: kültürlerarası-bildirişim-odaklı yaklaşım. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi IX*, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi, 149-167.
- Tunagür, M. ve Kardaş, M. N. (2021). Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenme yaşantıları (amaçları ve süreçte yaşadıkları sorunlar) üzerine bir araştırma. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 120-136.
- Turan, M. ve Fansa, M. (2021). Göçmen çocukların Türkçe öğreniminde yaşadıkları problemler. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1), 11-26.
- Tüm, G. (2022). Yabancı dil olarak öğretiminde gücü ve geleceği (13-205). Ankara: Sınırsız Eğitim ve Araştırma Derneği Yayınları.
- Uzan, M. F. ve Kana, F. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin duygusal algı becerilerinin değerlendirilmesi. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 609-627.
- Ünal, K., Taşkaya, S. M. ve Ersoy, G. (2018). Suriyeli göçmenlerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenirken karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 134-149.
- Ünal, İ. (2016). Kültürlerarası ilişki bağlamında Türk ve Arap mutfak kültürü. Özsoy, S. (Ed.) *Kültürlerarası İletişim Öğrenci Sempozyumu Bildirileri*, 15-16. (s. 58-69). Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları.
- Yalap, H. ve Ünsal, M. (2019). Türkiye’de yabancılara Türkçe öğretimi hizmeti veren kurumlarda/ merkezlerde alfabe öğretimi. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 4(2), 246-265.
- Yanık, B. ve Kozandağı, H. (2021). Okul öncesindeki Suriyeli ve Türk çocukların oyunları ve oyundaki ilişkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (51), 299-326.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (10. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yiğit, A., Şanlı, E. ve Gökalp, M. (2021). Türkiye’deki Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarına yönelik öğretmen, okul yöneticileri ve öğrencilerin görüşleri. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 40(1), 471-496.
- Yüce, E. (2018). *Geçici koruma altında bulunan Suriyeli öğrencilerin okula uyumları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı, Ankara.
- Zeyrek, S. (2020). Dil-kültür ilişkisi doğrultusunda yabancı dil öğretimi. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 3(2), 165-186.